

תוכן ענינים שאלון 2

1. 0-6 שאלון 2
2. 7-8 אישור מהספריה הלאומית עם מספר אסמכתא
3. 9-17 ספר חכמי ספרד לשנת תשפג
4. 18-25 ספר תולדות חכמי מצרים
5. 26-33 ספר תולדות חכמי מרוקו
6. 34-35 תמצית תוכן הפירסום

תכנית עבודה לשנת ההערכה

פרוט המחקרים שנערכו במכון בשנת ההערכה, כהגדרתה ב'תיקון הרוחב להקדמת שנת ההערכה' (*):

(א) בין התאריכים 1 בינואר 2022 ועד 31 בדצמבר 2022
(ב) בין התאריכים 1 באוקטובר 2022 ועד 30 בספטמבר 2023

(* 'שנת הערכה' – בהתאם ל'תיקון הרוחב להקדמת שנת ההערכה' שמקדם מינהל התרבות בימים אלה (מבחינים לחלוקת כספי תמיכות של משרד התרבות והספורט במוסדות תרבות לשנת התמיכות 2024) - 'שנת ההערכה' הינה שנה קלנדרית 2022 (1.1.22 עד 31.12.22).
עם זאת, כהוראות מעבר לשנת התמיכה 2024, במקרים בהם מוסד לא יעמוד בתנאי הסף בשנה קלנדרית 2022, הרי שניתן יהיה להתייחס לשנת ההערכה, כפי שמופיעה במבחני התמיכה המקוריים.
לפיכך, על כל המוסדות למלא השנה שאלון זה על כל 4 טבלאותיו, עבור שתי התקופות האמורות מעלה, גם אם חלק מהנתונים חופפים.

1. כאמור, חובה למלא שאלון זה עבור שתי התקופות האמורות מעלה (כל 4 הטבלאות).
2. שאלון זה כולל שני חלקים (א' ו-ב'):
חלק א' מתייחס לפרסומים שיצאו לאור בשנת ההערכה.
חלק ב' מתייחס לעבודות מחקר שעדיין בשלבי עבודה שונים, ואשר טרם ראו אור בשנת ההערכה.
3. יש לציין אך ורק פעילות מחקרית שהתבצעה במכון, ויצאה לאור על ידו בלבד (שם המכון מופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות הבלעדי).
4. לגבי הטור בו אתם מתבקשים לציין את שמות החוקרים שעבדו על המחקרים:
א. יש לציין פעילות מחקרית שהתבצעה ע"י חוקרי המכון בלבד, ולא ע"י חוקרים שאינם רשומים בשאלון מס' 6 (מצבת החוקרים).
ב. יש לציין את כל שמות החוקרים שעבדו הן על פרסומים שיצאו לאור בשנת ההערכה, והן על עבודות מחקר שעדיין נערכת בשנת ההערכה!
ג. שמות החוקרים המופיעים בשאלון זה כעובדים על עבודות מחקר / פרסומים כלשהם – חייבים להופיע גם בפרסום עצמו, כאשר יצא / ייצא לאור. חייבת להיות התאמה מוחלטת בין שמות החוקרים המופיעים בשאלון, לבין שמות החוקרים בפרסומים. לפיכך, במקרה בו דווח בעבר שמו של חוקר מסוים, כמי שעובד על עבודת מחקר המופיעה בשאלון זה – יש לציין בטור החוקרים העובדים על עבודת המחקר, למרות שהוא לא מופיע בשאלון 6. יש לסמן כוכבית (*) ליד שמו, על מנת שניתן יהיה להבין שהוא כבר לא עובד במכון. כמו כן, יש לציין גם על הפרסום, לכשייצא לאור, כנדרש במבחני התמיכה.
ד. חובה לציין שם מלא (משפחה ופרטי) של כל החוקרים ע"פ סדר הא'-ב' של שם המשפחה.

ה. עקב בעיות שהתעוררו בשנים קודמות, יש להקפיד על ציון שם מלא (משפחה ופרטי) של כל החוקרים, באיות זהה למופיע בשאלון 6 ובשאר השאלונים. אי הקפדה על כך עלולה לפסול חוקר מלהימנות במסגרת מצבת החוקרים של המכון, על כל המשתמע מכך. אין להוסיף תארים כלשהם לשמות החוקרים באף אחד מן השאלונים השונים (על מנת למנוע פגיעה בכבודם של החוקרים, בכותרות הטבלאות המתייחסות לשמות החוקרים מופיע התואר 'רבנים' המתייחס לכלל החוקרים הרשומים בטבלה).

5. אין לכלול בעבודות המחקר מהדורות חדשות / חוזרות של פרסומים מן העבר, בין במהדורת צילום ובין במהדורה של סידור מחדש, שאין בהן תוספות משמעותיות כלשהן. זאת, להבדיל ממהדורות חדשות הכוללות תוספות על הפרסומים המקוריים, אותן יש לציין באופן מפורט.

6. טבלאות אלה הינן **תמצית** פירוט הפעילות המחקרית. **חובה** לצרף לכל פרסום / עבודת מחקר הרשומה בטבלה דפים נפרדים:

א. **עבור פרסום שיצא לאור:** פירוט נרחב של העמודות בטבלה הרצ"ב: * תוכן הפרסום * תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים * עבודת המכון בהקשר אליו (עבודה מקורית, עצמאית, פילולוגית, פענוח וחקר כתב יד, חשיפת מקורות, ההדרה וביאורים). וכן: * עמודי שער * עמוד בו מופיע שם המכון המוציא לאור ובעל הזכויות השמורות * עמוד בו מופיעים שמות המחברים * עמוד בו מופיע אזכור הקרדיט לתמיכת משרד התרבות והספורט * תוכן העניינים * **חמישה** עמודים לדוגמה מתוך הפרסום. **הערה:** **אין להגיש ספרים למינהל התרבות!** במידת הצורך, על המכונים יהיה להמציא את פרסומיהם לעיון מינהל התרבות, אם וכאשר יתבקשו לעשות זאת.

ב. **עבור עבודת מחקר שטרם יצאה לאור:** ככל המצוי ברשותכם, יש לצרף את **כל** המסמכים הנדרשים עבור פרסום שיצא לאור (כפי שפורט לעיל בסעיף 5א'). **בנוסף לכך, יש לצרף גם דפי טיוטות** המהווים דוגמה סבירה לצורכי הערכה וניקוד.

הערה: מכון מחקר תורני שעיסוקו העיקרי בעריכת סדרות המורכבות מיחידות מחקריות מרובות העומדות בפני עצמן, ואשר סיים בשנת ההערכה יחידה כזו, בהיקף אשר יכול להוות פרסום בפני עצמו, אך לא הוציאה לאור בשל הצורך המתבקש לחברה ליחידות נוספות (דוגמת פרקים בודדים מתוך מסכת שלמה; ערכי אנציקלופדיה; סימנים (פרקים) הלכתיים מתוך חלק שלם וכד') - יגיש טיוטה שלמה של יחידה זו, וינמק במכתב מצורף לשאלון זה את אי הוצאתה לאור בשנת ההערכה. כל זאת, בתנאי שבשנה שקדמה לשנת ההערכה יצא לאור פרסום של המכון באותה סדרה. שימו לב! טיוטה שלמה זו יש להגיש במהדורה אלקטרונית בלבד באמצעות כתובת הדוא"ל zippigo@most.gov.il, ולא במהדורה קשיחה.

7. **יש להסביר כל שינוי שנערך בעבודת מחקר / פרסום אשר דווחו על ידכם בשנים קודמות - ביחס לדיווחים אודותיהם בשנה זו** (שינוי שם / מס' עמודים / תוכן / חוקרים / תאריך הוצאה לאור מתוכנן או קיים וכו'). יש לציין השינוי באופן ברור בטור המתאים בטבלה. אין די בציון עובדת השינוי בלבד – יש להסביר במפורט את מהות השינוי והסיבה לו.

8. **יש לכתוב בטור המתאים את תאריך תחילת העבודה על עבודת המחקר.** לעניין זה - 'תאריך תחילת עבודה', הכוונה למועד בו צוות חוקרים מוגדר החל לעבוד על המחקר.

9. בטורים 'שמות החוקרים-הרבנים שעבדו / עובדים על הפרסום / עבודת המחקר': במקרה בו חוקרים מסוימים הוחלפו / החליפו אחרים במהלך התקופה - **חובה לציין הן את שמות החוקרים המחליפים והן את שמות החוקרים המוחלפים.**

חובה למלא **מספר קטלוגי** של הפרסום כפי שמופיע בספרייה הלאומית וכן את **תאריך הגשת הפרסום לספרייה הלאומית**. במידה שבעת הגשת בקשת התמיכה עדיין אין מספר קטלוגי – **חובה לצרף אסמכתא מתאימה המעידה על הגשת הפרסום לספרייה הלאומית.**

10. חובה למלא **תאריך מדויק** של הוצאה לאור של הפרסומים המוזכרים: **חודש ושנה עבריים ולועזיים.**

11. **אופן הפצה:** יש לציין באמצעות V אם הפרסום יצא לאור / ייצא לאור כספר **בשנת ההערכה**, כמאגר מידע, כאמצעי יישומי או במהדורה דיגיטלית **בחינם** (- בנוסף למהדורה רגילה). אם הפרסום יצא לאור במספר ערוצים – יש לציין זאת. לצורך ניקוד, ייספרו אך ורק פרסומים שהופצו לציבור במדיה דיגיטלית בשנת ההערכה.

12. ניתן כמובן להוסיף שורות לטבלאות, בעת הצורך, **אך אין לשנות את מבנה הטבלה!**

13. יש למלא את הטבלאות ונספחיהן באופן מדויק, מקצועי ומפורט, ולחתום בסופן, במקום המיועד לכך (עמוד 7)!

1. פרסומים שיצאו לאור בתאריכים 1.1.22 עד 31.12.22

מס'	שם הפרסום	מספרו הקטלוגי של הספר בספריה הלאומית: מס' מערכת ומס' מדף; אם טרם נתקבל מספר קטלוגי, יש לצרף אסמכתא על הגשת הפרסום לספריה הלאומית	מס' עמודים	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ומופיע על הפרסום כמוציא לאור ובבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שהודפסו	אופן הפצה: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום	תאריך הוצאה לאור							תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מחובר במהדורה נוספת, חובה לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת ה"ל של המהדורה הקודמת	האם צוין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאתו לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6		הסברים לשינויים:			
						ספר	מאגר מידע	אמצעי יישומי		חודש	שנה	חודש עבר	שנה עברית	חודש לועזי	שנה לועזית	כן / לא				היכן פורסם	תאריך לועזי של הפרסום / הגשה לפרסום				
																					חודש		שנה		
																								חודש	שנה
1	ספר חכמי ספרד של שנת תשפ"ג	997011198 419105171	519	מכון חכמי ספרד	2000	V			1	22	אב	תש פג	8	22	ל א		מצורף	מצורף	חדש	לא	בוכריס	אליעזר			
2	תולדות חכמי מרוקו	997011198 419105171	208	מכון חכמי ספרד	1000	V			7	21	ניסן	תש פג			ל א		מצורף	מצורף	חדש	לא	כהן	טל			
3	תולדות חכמי מצרים	997011198 419105171	81	מכון חכמי ספרד	500	V			9	21	סיון	תש פג			ל א		מצורף	מצורף	חדש	לא	בוכריס	אליעזר			
																						פרץ	משה		

3

4

ב. עבודות מחקר שמצויות בהליכי עבודה, אך טרם יצאו לאור⁴ – בתאריכים 1.1.22 עד 31.12.22

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמדים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיודפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום		תאריך מתוכנן של הוצאה לאור		תמצית תוכן הפרסום ביחס אליו	תמצית תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, בא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת הו"ל של המהדורה הקודמת	האם צוין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאתו לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב. זאת לנכתב בשאלון 6		הסברים לשינויים:
					ספר	מאגר מידע	אמצעי יישומי	חודש	שנה	שנה עברית	שנה לועזית					שם פרטי	שם משפחה	
1																		
								12										

2ב. עבודות מחקר שמצויות בהליכי עבודה, אך טרם יצאו לאור⁵ – בתאריכים 1.10.22 עד 30.9.23

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמדים מתוכנן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיודפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום		תאריך מתוכנן של הוצאה לאור		תמצית תוכן הפרסום ביחס אליו	תמצית תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, בא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת ה"ל של המהדורה הקודמת	האם צוין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאתו לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב. זהה לנכתב בשאלון 6		הסברים לשינויים:
					ספר	מאגר מידע	אמצעי יישומי	חדש	שנה	שנה עברית	שנה לועזית					שם פרטי	שם משפחה	
1																		במידה שחל שינוי כלשהו בעבודת המחקר בין הדיווח הקודם ואחרונה לדיווח הנכחי - יש לציין זאת באופן ברור בסור זה, ולכתוב את ההסבר המפורט לשינוי
								12										

V רצ"ב דפים נוספים, ובהם פירוט: תוכן כל פרסום / עבודת מחקר המופיעים בטבלאות + תרומתם למחקר התורני ולציבור הלומדים + פירוט עבודת המכון ביחס אליהם.

בנוסף, רצ"ב עבור כל פרסום שיצא לאור וכן טיוטות עבור עבודות מחקר הנמצאות בשלבי עבודה:

שימו לב: אין לצרף יותר דפים מהנדרש.

V צילום עמוד שער.

V צילום עמוד בו מופיע שם המכון שביצע את עבודת המחקר והוציאה לאור ובעל הזכויות הבלעדית.

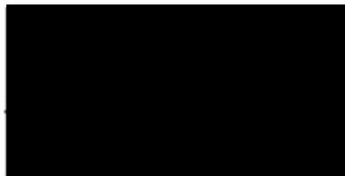
V צילום עמוד בו מופיעים שמות המחברים (החוקרים) שעבדו על הפרסום.

☐ צילום עמוד בו מופיע / יופיע כי הפרסום יצא / ייצא לאור בתמיכת משרד התרבות והספורט.

V צילום עמוד תוכן העניינים.

V צילום חמישה עמודים מתוך הפרסום / צילום דפי טיוטות מפורטים, באופן שיספק לצורך הערכה / טיוטת יחידה שלמה למכוני מחקר העוסקים בהוצאת סדרות, בתוספת נימוק לאי הוצאתה לאור בשנת ההערכה. שימו לב כי טיוטת היחידה השלמה תצורף במהדורה אלקטרונית בלבד, לכתובת הדוא"ל zippigo@most.gov.il

הריני מצהיר בזאת על נכונות הפרטים שמולאו בשני חלקי השאלון, ועל צירוף כל הנספחים המבוקשים

חתימת מנהל המכון

שם מנהל המכון __ משה פרץ _____

לכבוד

במידה שמדובר במתנה, ולא בעותק חובה שצריך להימסר לספרייה, ייתכן והיא לא תתקבל לאוספי הספרייה. עמכם/ן הסליחה.

הפרסומים המתקבלים בספרייה נרשמים בקטלוג הספרייה הלאומית ובקטלוג המאוחד של הספריות בישראל, ועותקהם נשמרים לדורות. אנו מודים לכם על מסירת העותקים ועל תרומתכם לבניין האוסף ושימור התרבות. אנו מקווים שגם בעתיד תמציאו לידינו את פרסומיכם החדשים עם הופעתם.

בתודה ובכבוד,

נא למלא את פרטי המהבר / מוציא לאור

ו' י"ב אצלם כבר סתם ד
" " " " " "

[illegible]

לכל המעוניין,

הריני לאשר קבלת עותקים של "לוח שנה חכמי ספרד" מאת מכון חכמי ספרד כדלקמן:

שנת תשפ"א – עותק אחד

שנת תשפ"ב – עותק אחד

שנת תשפ"ג – שני עותקים

מספרם בקטלוג הספריה הינו: 997011198419105171

בברכה,

אפרת לובין

הספריה הלאומית

הספריה הלאומית בע"מ (חל"צ)

ת.ד. 39105 ירושלים 91390

THE NATIONAL LIBRARY OF ISRAEL LTD. (CC)

☎ O.B. 39105 JERUSALEM 91390

**לוח שנה
חכמי ספרד
לשנת תשפ"ג**

עם

**הלכה יומית
והילולת החכמים**

יוצא לאור ברוב פאר והדר
ע"י

מכון חכמי ספרד
נתיבות

כל הזכויות שמורות למכון חכמי ספרד
בספר זה הושקעו עמל ויעצה ודמים מרובים.
לפיכך אין רשות להעתיק מספר זה ללא רשות מפורשת בכתב
ושאריות ישראל לא יעשו עוולות.

ניתן להשיג את הספר ב'מכון חכמי ספרד'
שבקהילת קודש 'לב אליהו'
רח' הרב צבאן 9 נתיבות
טל' - 077-5535280
פקס - 077-5535281
מייל - toratsfarad@gmail.com

כשם שאי אפשר לבר בלא תבן כך אי אפשר לספר בלי טעויות.
לכן בקשתנו שטוהה לפני המעיין
אם ישנא איזו טעות ואפילו בדבר קטן יאיל בטובו להודיענו.
כמי כן ניתן לשלוח תשובות והערות
או שניות של חכמים ניספים שלא הובאו בהדפוס החכמים.
אשר יתקבלו בברכה.

תוכן העניינים

6	הסכמות
10	דבר מוכן הכני' ספרד
24	כללי תולדות החכמים
27	תשרי
63	חשוון
99	כסלו
137	טבת
171	שבט
207	אדר
243	ניסן
279	אייר
315	סיון
351	תמוז
385	אב
421	אלול
457	שאר זמני היום
463	מפתח שמות החכמים
464	כללי מפתח שמות החכמים
516	מפתח זכור ימות עולם
518	מפתח 'ושמיר אירחית צדיקים'

ובכך חשים אנו בצורך ההולך ומתרחב לפעול בכל כוחנו למען המטרה הנעלית בפירסום תורתם של חכמינו הגאונים זיע"א.

בעמוד הראשי של הגיליון מובא מידי שבוע מאמר עמקני על פרשת השבוע. כל שבוע מחכם אחר זצוק"ל, ובו מהלך למדני המקשר את פסוקי התורה למאמרי חז"ל בגמרא, בהלכה ובמדרש. לצד המאמר מובאים תולדות חייו של החכם בעל המאמר. כמו כן מובאים במדור 'מאוצרותיהם של חכמי התורה' שבגיליון, חידושים על פרשת השבוע בדרך הפלפול והחריפות של חכמי ספרד לדורותיהם, ובמדור 'לדעת חכמה ומוסר' מובא רעיון מוסרי הקשור לפסוק מאותה פרשה.

קרן אורה הבהקת מן הגיליון בכל שבוע. הוא המדור הנפלא והייחודי 'הילולת החכמים', בו נסקרים ונזכרים שמם הטוב של אלפי חכמי ספרד זיע"א.

ומאחר שבמשך השנים קיבלנו תגובות נלהבות רבות, ופעם אחר פעם מתקבלות במכון פניות מכל קצוות תבל, אשר מבקשים להוציא את כל רשימות 'הילולת החכמים' אשר באמתחתנו, בס מובאים מדי יום תאריכי הפטירה של כל חכמי ספרד. לכן נעתרנו לבקשת הציבור, ומדי שנה אנו מוציאים את 'לוח שנה חכמי ספרד' עם הלכה יומית והילולת החכמים.

מוצור לתודה

"אודה ה' מאד כפי וכתוך רבים אהללנו" (תהלים קס, ל), על כל רובי חסדיו אשר גומל עמנו בכל יום ויום, ובפכט על שזיכנו לייסד את קהילת קודש 'לב אליהו' בעיר הקודש נתיבות לתורה לתפילה ולחסד, ובה בית מדרש לאברכים מופלגים בתורה ויראה אשר שוקדים על התורה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא בעמל וביגיעה. וכמו כן, מקום הגיחו לנו מן השמים בהקמת מכון 'חכמי ספרד', ועתה באתי על שזיכנו לברך על המוגמר בפרי עמל המכון היוצא לאור עולם.

כצאתי את הקודש, הנני להזכיר בהערכה ובהערצה, ולהביע את רחשי לבי מתוך הכרת הטוב, בראש ובראשונה לעמיתי הגאונים אנשי החיל יראי ה' אנשי אמת חברי 'מכון חכמי ספרד', רבי נתנאל אביטל שליט"א, רבי אליעזר בוכרים שליט"א, רבי אליצור בן שמעון שליט"א, רבי יוסף חיים דאבדא שליט"א, רבי זיו כהן שליט"א, רבי טל כהן שליט"א, רבי יוסף מלכיאלי שליט"א, רבי אלעד עשוש שליט"א, רבי מאיר שטורף שליט"א, אשר מוסרים את נפשם ימים ולילות, ללא ליאות, זכרה להם אלוהי לטובה ויהי רצון שיראו ברכה בעמלם, ויליצו החכמים טוב בשבילם, בבריאות ונחת מכל יוצאי חלציהם לשמחת כולם, ויקבלו מן השמים את שכרם מושלם. אמן.

כאן המקום להודות לכל העוזרים והמסייעים בידינו, בחקירה ובבדיקה אחר תולדות חייהם של החכמים, ובקורות הימים של אבותינו בארצות הספרדים, ובמיוחד לרבנים החשובים והנכבדים, רבי יוסף פרץ שליט"א, רב ומורה צדק ב'פנמה' וראש מכון 'פי ישרים',

אדר

התענית לשבוע

מלשון 'אדיר', שבחודש זה נולד משה רבינו. (מדרש החפץ, שמות יב, ב.)
מלשון 'הדר' לפי שבחודש זה נולד משה שהיה 'הדרם' של ישראל. (ספר קושיות אות פח)
מלשון 'נס', וכן מרומז בפסוק "אדיר בקרנם ה'" (תהלים צג, ד), שבחודש זה עם ישראל
ראו הרבה ניסים ונפלאות. (חידושי הר"ם חודש אדר)

שבועי זבולון

זבולון גימטריא 'המך', ר"זה לעמנת זה עשה האלהים" (קהלת ז, יד), וזבולון הוא מחזיק
את יששכר בממונו, ולכן עומד כנגד המן שרצה בכספו לעשות את ההיפך. (הגרא)
שהרי מזלו של החודש הוא דגים, והחילזון היה יוצא מהים בחלקו של זבולון (עי' רש"י
דברים לג, יט), ומאחר שזבולון היה תאום עם דינה (עי' אבן עזרא בראשית ל, כא), לכן אדר הוא
כפול. (יערות דבש ח"א דרוש ב)

מזל דגים

לפי שבחודש זה הדגים שבנהרות ושבאגמים פרים ורבים, ומזל דגים הוא מזל ברכה
מפני שהדגים מכוסים מהעין במים ואין עין רעה שולטת בהם ואין הקללה שורה
בדגים לעולם (עי' ברכות כ), ואף מזלם של עם ישראל עולה בחודש זה לפי שנמשלו
לדגים, מה הדגים חיים במים אף ישראל כל חייהם בתורה שנמשלה למים. (ספר החודעות)
מזל דגים מורה על חסדים גדולים שיש בחודש זה, לפי שהדגים שרויים תמיד במים
שהוא חסד, והם פרים ורבים מאוד, וגם עיניהם פתוחות תמיד שאין להם גבינים
לכסותם, וזה רומז על עינא פקחא של הקב"ה שהוא משגיח על ישראל להיטיב
ולהנקם מצריהם. (זרע קודש אות נח)

זיכר החודש

אדר הוא חודש המיוחד לצדקה, שנותנים בו מחצית השקל ומתנות לאביונים, ואמרו
בגמ' ביצה (סו), הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהם אדר שנאמר "אדיר בקרנם ה'"
(תהלים צג, ד), ופירש רבנו חננאל שיעשה מהם צדקה שהיא חשובה לפני ה' במרום.
'אדר' הוא מלשון 'הכנה', והוא מה שאמר המדרש (ש"ד לג, א) 'עשו לי קיטון ואדור
ביניכם', שבחודש זה על האדם להכין בית דירה למשכן השכינה לפנות את לבו
ולנקות את עצמו מכל סיג עבירה של גאווה וגסות הרוח המונעות את השראת
השכינה ואז יזכה שהארות החג יוכלו למצוא מקום ומשכן אצלו. (שפת אמת תרומה
הר"ב בשם חידושי הר"ם)

סעילת החודש

כיון שבחודש אדר עולה מזלם של ישראל למעלה, נאמר בגמ' תענית (כט) שאם יש
לישראל תביעה משפטית עם גוי, ישתדל שהדיון בתביעה זו ייערך בחודש אדר.

דילולת החכמים

רבי יוסף יעבץ-החסיד

ליסבון, פורטוגל, 1690, 1768. מגדולי החסידים. מחבר ספרים באמונה ודעות וליקוטים. חסידו, אור החיים, גוס רבי יחזק עראמת, רש"י.

רבי אליהו הכהן האיתמרי

דיין באיתמרי ומדינת וינה. מחבר ספרים, חסידו, אור החיים, גוס רבי יחזק עראמת, רש"י.

רבי עובדיה הלוי מזרחי

הולב ומדינת וינה. מחבר ספרים, חסידו, אור החיים, גוס רבי יחזק עראמת, רש"י.

רבי אהרן הכהן פרחיא (ב)

דיין בשאלותיו וכן חסידו, רש"י על הסוד, ב"ר ושרע בס' יוסקא יחזקע לאביו רבי יחזקע, תקלה

רבי חיים יהודה ישראל

רבה של דודס וינה, י"ג, מחבר ספרים, חסידו, אור החיים, גוס רבי יחזק עראמת, רש"י.

רבי דוד שירדו

דיין בשאלותיו וכן חסידו, נכד רבי דוד חסידו, אור החיים, גוס רבי יחזק עראמת, רש"י.

רבי יהודה שמואל אשכנזי

מדינת וינה, ראש"י ליסבון, איתמרי וינה, מחבר ספרים, חסידו, אור החיים, גוס רבי יחזק עראמת, רש"י.

רבי אברהם הלוי (א)

רבה של איסטנבול ומדינת וינה, מחבר ספרים, חסידו, אור החיים, גוס רבי יחזק עראמת, רש"י.

רבי יוסף יודי הלוי-כליף

הולב ומדינת וינה, דיין בגט, ראש"י החולבוס והבוכארים ב"ג, מחבר ספרים, חסידו, אור החיים, גוס רבי יחזק עראמת, רש"י.

רבי אברהם אביחצירא (ב)

מדינת וינה, דיין בקובלנקה ומדינת וינה, מחבר ספרים, חסידו, אור החיים, גוס רבי יחזק עראמת, רש"י.

רבי מסעוד אביטבול

מדינת וינה, מדינת וינה, מחבר ספרים, חסידו, אור החיים, גוס רבי יחזק עראמת, רש"י.

רבי אברהם רפאל ויזמאן

הולב ומדינת וינה, מדינת וינה, מחבר ספרים, חסידו, אור החיים, גוס רבי יחזק עראמת, רש"י.

רבי ציון תורי

מדינת וינה, מדינת וינה, מחבר ספרים, חסידו, אור החיים, גוס רבי יחזק עראמת, רש"י.

רבי אליהו רכאה (ב)

מדינת וינה, מדינת וינה, מחבר ספרים, חסידו, אור החיים, גוס רבי יחזק עראמת, רש"י.

רבי זכריה בראשי

מדינת וינה, מדינת וינה, מחבר ספרים, חסידו, אור החיים, גוס רבי יחזק עראמת, רש"י.

רבי אברהם בדיחי (ב)

מדינת וינה, מדינת וינה, מחבר ספרים, חסידו, אור החיים, גוס רבי יחזק עראמת, רש"י.

רבי יוסף דיין (ב)

מדינת וינה, מדינת וינה, מחבר ספרים, חסידו, אור החיים, גוס רבי יחזק עראמת, רש"י.

רבי חנניה אדרעי

מדינת וינה, מדינת וינה, מחבר ספרים, חסידו, אור החיים, גוס רבי יחזק עראמת, רש"י.

יום רביעי • ח' אדר • ה'תשפ"ג

1/3/2023

מדיני קריאת המגילה

בקרית המגילה אין צריך לדקדק בטעויות שבהם לא משתנית משמעות הענין, וכגון שקרא 'יהודים' במקום 'יהודים'. אך בטעויות שמשנות את המשמעות, כגון שקרא 'ישב' במקום 'ישב' או 'פל' במקום 'נפל', צריך לחזור למקום הטעות ולקרוא שוב משם, כיון שזה נחשב כאילו דילג את אותה תיבה.¹

לכתחילה יש לקרוא את המגילה בטעמים, ורק אם אין ש"צ שיודע לקרואה בטעמים, יקראוה בלי טעמים.²

הקורא את המגילה לעצמו, צריך להשמיע לאוזניו, ובדיעבד אם קרא ולא השמיע לאוזניו, אך ביטא בשפתו, יצא.³

סקירות

1. ילקוט סי' תרצ' תר"ח, 2. שם הל"ב, 3. שם הל"א.

זמני ימים

שעת השחר	זריחה	קריאת הגא' קריאת הגא' קריאת הגא'	חשיכה	שקיעת השמש	זאת הסוכות
4:51	6:06	8:21	8:56	9:54	17:42
4:57	6:14	8:25	9:00	9:57	17:53
4:55	6:09	8:24	8:58	9:56	17:54
4:55	6:11	8:24	8:59	9:57	17:55

הלימוד היומי

בבלי: נזיר לו • ירושלמי: דמאי 1
משנה: עירובין פ"ח ד-ג • הלכה: שו"ת-ח ס-א

יום זה בוקרש

למען ידעו דור אחרון בנים יילדו יקוצו ויבטחו לבניהם

ושמור
אורחות צדיקים
(דף כ"ג ע"ב)

זכור
יבית עולם
(דף כ"ג ע"ב)

מין רבינו יוסף קארו זי"ע

נכדיו י"ב בן יוסף שליח

טוב לי תורת מין

בשנים בן התנודר מין בעיר 'ניקומול' שבבולגריה, התפרנס

מכיש כסף, וקעה שחממת

עם יתדיו אחד למחית

הגדל מדי יום, היה מין

המשיך בלימודיו אחד

תלמיד שחית המע

באחד לחנות

בחיילת הבילע על כך

השוחץ, אך משראה שהיבד

נעשה בדרך קבע, רח על כך

השוחץ, וביקש להימסר,

נמלך מין באשתו, והיא

אמרה, ואמר לו שחך

מסכים להימסר, וזו יקחד

למי, ואכן, מין ושחמ

חילקו ביניהם את הכסף,

אמרה לו אשתו, יקח את

הכסף ואל לשוק, אולי יקחד

לך זה לקנות סחורה שסמנה

תחית סכום ראוי, יא מין מכיתו, אך במקום ללכת לשוק,

הלך לשיכבה וישב עם החכמים עד השחר, כששכב לביתו שאלה

אשתו מה יבין לך זה חיוסן ענה לה והלחתי ללמוד ולא עסקתי

במסחר,

הפארה בו אשתו, שלא ישאיר את הכסף מנע כמות שהוא,

ואכן, למחרת הלך מין לשוק, שם פגש אדם שהציע לו לקנות

ממנו מכתש חלוד, מין קנה ממנו את המכתש, ואחר לביתו,

תפטר אשתו, 'לשם מה קנית מכתש חלוד חלוד, הריב לך,

שהחכר עשה עליו רושם של איש באגן, הריח האשה את

המכתש בארון, וסרן חזר לשיכבה השכח מענייני העולם הזה,

למחרת, הראתה האשה את המכתש לאחד הצעירים המומחים

שהיה איש באגן, והגולה אם אפשר למסר, וזה מחזיר, העורף

נדהם, ואמר 'מכתש זה עשוי מחלב טהור, שמר עליו מכל

משמר, הוא שות סכום ענקי, שמחה האשה על דבריו, החזירה

את המכתש לארון, ולא סימרה לבעלה מאומה,

כלילת, ראה מין בחלמו את האיש שמר לו את המכתש,

ואמר לו 'המתחתי לך זמן רב עד שתיסר מן החרף, כדי להביא

לך את רכושך, המכתש שהבאתי לך, עשה בלע חלב טהור,

עליך לדעת את ערכו, לאחר שתמכרנו, קום לך מכון לצפת,

שם ישלח לך זה ברטה והעלמה בכל הענייני דרך, ודברי תורתך

ישמו בכל קצוה תכל, בבוקר סיפר מין לאשתו את דבר

החלום, והיא השיבה, 'כבר ידעתי את מפי הצעיר,

מין מר את המכתש, וקיבל עבורו סכום כסף גדול, כספי זה

עלה לארץ ישראל והתגורר בצפת, שם ישב וכתב את ספריו

החשובים, בראשם הבית יוסף והשולחן ערוך,

ר' יוסף מין בצפת

אנטי' משהד' שבאיראן

לא-י"ב בן יוסף תלמיד

יום י"א בן תלמיד היה יום קדוש וצום למוסלמים השניים

ביום זה, נפתח אשה יהודיה בעיר 'משהד' שבאיראן אל ידועא

סרטי שילמה את ידה השרע, הריסא, אשה עליה לחרוג כלב

והחזיק את ידה בדם, לאחר שפגעה בער מוסלמי שיהומם

בעבורה כלב ויהרעו בביתה, מרץ ריב בינה לבין הער על

השלים שבה, לעז, תמלא במת נמ, רץ אל רחובות

המוסלמים והכירו שהיהודים הרגו כב ביום המקדש, ולעז

לדת המוסלמים בכך שטראו לכלב בשם 'חסיך', ההמת

שהתאסף במסג, התפרץ אל רחובות היהודים ואל הבתים,

הצית את בתי הכנסת ורגע כשלישים אנשים

למחרת, י"ב בן יוסף, העמד היהודים לקבל עליהם את דת

המוסלמים או למות, הם קיבלו על עצמם, כללו חק, את דת

המוסלמים והקראו 'מוסלמים יהודיים',

אנשי משהד נצלו חיים מוסלמים כלפי חק, ויהודים נכבדים,

הנכדים קיבלו עם יהודי בבית המילה שמשכנה בסתר, ושם

מוסלמי לשימוש ביום יום, באשר נולדה בת, מיד עזו לה

עצלים והכירו בת סלמי לפלג, ובאשר רצה מוסלמי לשאת

בת מבנות הגדה, אמר לו שהוא כבר מאושר, ובכך נמש

שימור הערובת,

כדי ליער מראית עין של מוסלמים לכד דבר, הווי משהד

הקהילה לרובש בש' מין, אך להשליכו לכלבים ולחתולים,

כמו כן, הווי לפתח את התעודות בשבת אך להעמיד בן יד

קטן שיאמר 'אבא חק, יעזר מעט יבוא, את המסמכות בו

בחרתם סגורים, ללא

אנשי חיסום, סכנה

גדולה היתה בתקופת

סכנה, אז נעזר המוסלמים

את תפוחות חיסום, והיו

שואלים אותם אם הריחם

לבר אם מועד, על כך

נאמר המצות במרחקים

כשהלדים על לישון,

באשר רצו להתחתן, היו

נשאים קודם אצל חכמי

המוסלמים, וב' ביום היו

עורכים חתום כות משה

וישראל,

עם זאת 'סכנה' המוסלמים

היהודים ביום סכנה, וראשי הדת המוסלמית הווי לשמור

מרחק מהם, בזכות יום זה, יכול להמשיך תלמיד את חי

הקהילה, וזה הפריד בין קברו בן העדה לקברי המייסד,

ראשי קהילת האנשים, באלו לעלות לרגל למטה הקבל את

התואר חאן, משם המשיכו תלמי לירושלים והכירו, ביניהם

היו חאני וחקאל וחאני 'אדוניה חקן, אשר רכשו אדמות וגב

הערות עם בתי כנסת על שםם, בשכונת הבורס בירושלים,

עם השנים, שבו בתי הקהילה בנולי ליהדותם, על לארץ ישראל,

ורובם התיישבו בירושלים,

בית הנסח 'אדוניה חקן'
של 'אנטי' משהד בירושלים

הילולת החכמים

רבי מאיר עראמה

טאלנטיק ויין ושם מ"כ, מח"ס אורח חיים ותוספת
ושם חיים, מאיר תהלות (תוספת), ב"ר יצחק
מח"ס 'עקידת יצחק', רס"ב

רבי אליהו (לויהא) עלוש (ב)

דיין בגאבס (תוספת), מח"ס ילד אליהו (תוספת)
עליו מח"ס דברי חיים, בן הראב"ד רבי אברהם-
ראב"ע, תרפ"ח

רבי נסים אבטאן

קצבת אלמחן-דרעקא, קובלנקא (תוספת) ושם מ"כ,
מח"ס אורח חיים (תוספת), זכות אבות (תוספת),
תש"ד

רבי עזרא הדאיה

רב שכונת 'תהלות' ודיין ב"ג, ראב"ד חיים,
מח"ס תהלות עזרא (תוספת) שירת שירי תהלות, ב"ר
שלום, מ"כ בה"מ תש"ט

רבי אברהם עבדלחק

אייט רחאלת, ראש כולל תב"ד בקובלנקא (תוספת)
ושם מ"כ, תלמיד רבי יעקב דהאן, אב רבי בנימין,
תשנ"ג

רבי מרדכי ברנס

טריפולי (תוספת), רמ"ל 'אבן החיים' בפרנס חנה ושם
מ"כ, מח"ס ברוך מרדכי, תלמיד ר"ח לחון ר"י
ואורח ור"מ תדאד בודתא גב, תשנ"ד

רבי שלמה כהן (ג)

בגדאד, רבה של סמאחה (תוספת), רמת גן, מח"ס
תמארת שלמה (תוספת) חתן רבי סלמאן חוגי
עבודי, תשנ"ח

רבי מימון בן אדיבה

טיטאן (תוספת), מח"ר 'שיבת' 'שובי נפשי', 'אהל'
מועד ויקירי ירושלים ב"ג, תלמיד רבי יעקב
מוצבי מח"ס 'תמארת יעקב', תשס"ג

רבי שמעון מלכה

בני מלאל (תוספת), מגדל העמק, סבריא, רב ק"ק
'רבנו יוסף קארר בב"ב', ראב"ד ת"א, תש"ט

יום רביעי • י"ד ניסן • ה'תשפ"ג

5/4/2023

ערב פסח

מדיני ערב פסח וליל הסדר

א. היום הוא ערב פסח, החמץ אסור מן התורה באכילה ובהנאה
משש שעות (חצות היום) ומעלה, וחכמים אסרוהו באכילה
שתי שעות קודם לכן¹, ולכן מסוף ארבע שעות אסור לאכול
חמץ, ומסוף ארבע שעות עד סוף חמש מותר בהנאה, ואח"כ
אסור גם בהנאה².

ב. כיצד מצות ביעור חמץ, שורפו באש או מפוררו לפירורים
קטנים וזורה לרוח או זורקו לים³, והמנהג לשורפו, וטוב
שיפרוס את החמץ לפרוסות דקות וישרפו, ואם אינו עושה כן
ישמוך עליו נפט עד שימאס מאכילה⁴.

ג. טוב שיכין מהיום את כל השיעורים של המצה והמרור לליל
הסדר, ואם לא הכין, יכול לשקול אפילו בחג עצמו במשקל
מכני⁵.

סקירות

1. ש"ע סי' תמג ה"א, 2. ילק"י סי' תמג ה"ב, 3. ש"ע סי' תמג ה"א, 4. חז"ע
פסח ה"א עמ' מה, 5. ש"ת יחז"ר ה"א סי' טז.

זמני היום

שבת	חול המועד	יום טוב	ערב פסח	חול המועד	יום טוב	ערב פסח	חול המועד	יום טוב	ערב פסח	חול המועד	יום טוב
19:21	19:06	18:46	10:34	9:30	8:51	6:23	5:01	19:19	19:04	18:44	10:36
19:20	19:05	18:45	10:35	9:31	8:53	6:23	5:04	19:20	19:05	18:45	10:36
19:20	19:05	18:45	10:36	9:33	8:55	6:29	5:06	19:20	19:05	18:45	10:36

הציון היום

בבלי סוטה ז • ירושלמי כלאים ד
משנה: מסחים פ"א א-ב • הלכה: שפ"ו-ח

יום זה ביקרש

לע"נ ה"ה יוסף בן מרים גמליאל ז"ל
נרם על ידי בט ה"ה חן גמליאל ה"ה

לפי ידע דוד אהרן בנים יולדו יוסף ויספר לבית

יוסף
אורחות דיוקים
(ח"ב ע"ב ב')

זכור
בית עולם
(ד"ב ע"ב ז')

רבינו ראובן בן דוד ויוסף ז"ל

גלביע ד' סיון תשל"ה

דגי הים בידכם ניתנו

התנחלותו של רבינו ראובן בן דוד ויוסף מלבני חמד שב'מרוק', היו במרושלות וחסידות גדולה. בצעירותו, הסתגר שלוש עשרה שנים בישיבה שהותה מעל ביתו, ועסק בתורה ובעבודת ה' בשקידה רבה. כשהוא מגויסר בסלית ותפילין, כשהיה יוצא לרחוק, נהג לכסות את פניו כדי שלא לראות נוי ודברים טמאים. אכילתו היתה מוקטנת מאוד, ומעולם לא אכל מחוץ לביתו. היה טובל במעיק, מדי בוקר, אף בזמנים של קור גדול, ובכל שבת היה שרוי בתפילה דיבור.

זכה רבינו לאחר ספרים רבים בכל מקצועות התורה, ולאחרונה נדפסו שוב מחדש ברוב סאר והורד על בניו שליט"א.

מעשי נסים ונפלאות סופרו עליהם. שבוע אחד לא הובאו דגים לשוק, ונגרם צער גדול ליהודי 'מרוק' אשר רגילים היו לענג את השבת במיני דגים משובחים. שמשו של רבינו, תינה בסויו את צערו, ונמלך בעצת רבינו, תיכף ומיד אמר לו רבינו, 'לך אסוף עשרה אנשים, ואמור להם שיבואו איתי, השמש עשה כן ויחדיו צעדו כולם לשפת הנהר, כשהגיעו לשם, אמר להם רבינו להשיב את מניהם מן המים, באופן שנבם לנהר ופניהם ליבשה. אמר רבינו מה שאמר ועשה מה שעשה, ותוך רגעים ספורים החלו לקפוץ דגים מהנהר ליבשה.

צויה רבינו למלוויו שיקחו רק מה שארזים לשבת ולא יותר, ואחר שנמרו לאסוף, אמר שוב את מה שאמר, והדגים הותרים חזרו לנהר.

(אמר המעריב אמר השאר ע"פ ע"ה)

רבינו יוסף עם חילו 'בבא סאלי'

ס' מוסאן בחאלב שבסוריה

י"ג בסיון תר"ג

המנוח של מוהר יחזקאל אהר בעיר 'חאלב', העסקו שני חברים יהודי הנצרי, שעשו את מלאכתם נאמנה.

המנוח כהן חלילת חרש נסן תר"ג, לא הופיע הנער הנצרי לביתו בעל הבית והסלא על כך, ושלח לחשוק. מביתו הוציא שרוא יא זה סוכר, ואינם יודעים על משתו חר"ג, שהיה חלילת הנער לא חור, והעיקר הוריו את המשפחה.

המנוח הרחמנים ללא תרבות, יצאה שמעיה, כי חרשים ראו את הנער על מנת להשתמש בלבו ללישת המנוח חרש הספח הקרב ובא. קלילת חרש פשטה במחירות חלילת סוכר.

המנוח המנוח שבועות, חששו היהודים לחייהם מן יתמרוז חרשים חרש, ככל שנקפו הימים והנער לא נמצא, מפלס המנוח חרש, ובכל רגע היה עלול המנוח לצאת חלילת. לא כילו הנצרים והמוסלמים את זעמם חרשים, עד שלתקו הגיעה הישועה.

המנוח י"ג בסיון, בא הנער היהודי, עמיתו של הנער הנצרי חלילת, לביתו של רב הנער רבי חיים מרדכי לבסיון, ודבר המנוח בית הוריו, משפחת 'מוסאן', ונבל עם ביתו של המנוח, ולאחר התגובה שמועה כי הנער נמצא בביתם, חרש חלילת מחורשים שהיה מחזיק שם בניגוד לרצונו, כי חלילת על היהודים שהם חרש.

המנוח חרש את פמיו לשם המשפחה, וחוא שלח חרשים חרש באותו בית, לאחר חרשים נמצא הנער חרש כשהוא בריא ושלם. השמועה כי נמצא הנער חרש במחירות, ופני שניאיהם ומבקשי רעתם של חרשים חרש, אז חרש חרש 'חאלב', שיום י"ג בסיון היה חרש חרש בו כחשתה חרש.

בית המנוח 'מוסאן' בן צוריה בחאלב שבסוריה
שעל פי המסורת נבנה על ידי

תולדות חכמי מצרים

יוצא לאור ברוב פאר והדר ע"י
מכון 'חכמי ספרד'
בראשות הרב משה פרץ שליט"א
רב קהילת קודש' לב אליהו
נתיבות

כל הזכויות שמורות ל'מכון חכמי ספרד'
בספר זה הושקעו עמל ויגיעה ודמים מרובים.
לפיכך, אין רשות להעתיק מספר זה ללא רשות מפורשת בכתב,
ושארית ישראל לא יעשו עוולה.

ניתן להשיג את הספר ב'מכון חכמי ספרד'
שבקהילת קודש 'לב אליהו'
רח' הרב צבאן 9 גתיבות
טל' – 077-5535280
פקס – 077-5535281
מייל – toratsfarad@gmail.com

כשם שאי אפשר לבר בלא תבן, כך אי אפשר לספר בלי טעויות.
לכן בקשתנו שטוחה לפני המעיין
אם ימצא איזו טעות ואפילו בדבר קטן, יואיל בטובו להודיענו.

מבוא

ויהי רצון שזכות הפצת התורה וההלכה וזכות כל חכמינו גאוני ספרד זי"ע אשר אנו
עוסקים בתורתם ובהאדרת שמם, תעמוד לנו בכל מילי דמיטב, ונזכה ומהרה יתגלה
קץ הנעלם, ובמקום בו יעקב חלם, והנה מוצב סולם, ייבנה היכל ואולם, והיה ה' לאור
עולם. אמן.

הכותב לכבוד התורה ולומדיה

משה פרץ

ראש 'מכון חכמי ספרד'

ורב קהילת קודש 'לב אליהו', נתיבות

תולדות יהודי מצרים

"בִּשְׁבַעִים נֶפֶשׁ יָרְדוּ אֲבֹתֶיךָ מִצְרִימָה וְעַתָּה שָׁמַךְ ה'
אֱלֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב" (דברים י, כב)

התהוות עם ישראל לעם הייתה בארץ מצרים, כגרעין שנשתל באדמה וטרקב, אך לאחר מכן צומח ונהיה אילן גדול. ואף שעם ישראל עברו הרבה תהפוכות גלויות ותפוצות, מצרים הינה מיוחדת מכולן. מצרים נחרתה בתולדות העם היהודי ובתודעתו כסמל הגלות והשיעבוד, ועד היום הזה נזכרת היציאה ממנה כסמל לחרותו של עם ישראל. אלפי שנים עברו מאז יצאנו ממצרים, ועדיין מצרים שגורה בפית בתפילות יום יום, ומועדי ישראל ובפרט חג הפסח סובבים סביב היותנו לעם במצרים.

ארץ מצרים היא ארץ העבדות עבור העם היהודי, אך היא גם ארץ מולדת עמנו. על אדמת מצרים נהפכה משפחת בני ישראל לעם. משה רבינו אדון העבאים טלד במצרים, תרגום השבעים נכתב במצרים.

גם לאחר שנהיה עם ישראל לעם גדול, לאורך ההיסטוריה אנחנו מוצאים יהודים ששכנו בארץ מצרים ואגפיה, להלן נסקור את התיישבות היהודים במצרים ועריה לאורך הדורות.

התיישבות היהודים במצרים

ראשית התיישבות היהודים כאמור החלה במצרים, שם ישראל "פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אתם" (שמות א, ז), אך אז קפץ עליהם רוגזו של פרעה מלך מצרים, אשר חשש כי "בני ישראל רב ועצום ממנו" (שם, ט), ועל כן ציוו לעמו "הבה נתחכמה לו פן ירבה ונהיה כי תקראנה מלחמה וטספ גם הוא על שנאינו

תולדות חכמי מצרים

רבי שמואל אכולו

קהיר (מצרים), חתום עם רבי ישמעאל הכהן טוג' ורבי משה דמוחי ורבי שמעון קאסטילאץ (שר'ת מהראנ"ח ח"ב סי' נה)

רבי דוד אלמקמץ

מחכמי מצרים שבאו מבבל, מחבר ספר עשרים מאמרים, בספר 'חובות הלבבות' הזכיר מדברי תורתו

רבי משה אלפראנ'י

קהיר (מצרים)

רבי שלמה אלפראנ'י

קהיר (מצרים), הסכים עם מהריק"ש בפסק דין (שר'ת אהלי יעקב סי' קלא), רבי אברהם הלוי מחבר ספר שר'ת 'צנת ורדים' קוראהו 'אחד משלשה אבירי הרועים' (שהסכימו עמו בפסק דין)

רבי יעקב אמאטי

מתלמידי רבי דוד בן זמרא (הרדב"ז)

רבי אברהם אמאלר"י

מחכמי ארץ מצרים שעלו לארץ ישראל, חתימתו נמצאת בן חכמי ירושלים בשנת שנ"ז, והובא בתשובות רבי בצלאל אשכנזי מחבר ספר 'שיטה מקובצת' (ש"ס)

רבי משה אנהורי

רבה של חאלב (סוריה) ומצרים ושם מנחתו כבוד, נלב"ע י"ח ניסן תקפ"ד

רבי יצחק אפומאדי

מחכמי מצרים שעלה לא"י והתיישב בצפת, מתלמידי רבי דוד בן זמרא (הרדב"ז) וחברו של האר"י. הרדב"ז שלחו לשיבת המהרשד"ם בשאלוניקי כדי להראות את כוחם של חכמי צפת בפלפול

תולדות חכמי מצרים

רבי נסים ענקארי

קהיר (מצרים), מחבר ספר כתר תורה (על תרי"ג מצוות)

רבי יהודה שבתי רפאל (היש"ר) ענתבי

צפת ושם מטחתו כבוד, דיין במצרים, דרוש ממנו לשבת הגדול בתוך ספר 'אביר יעקב' לבן דודו רבי יעקב ענתבי, בן רבי שבתי, נלב"ע ט' תשרי תרמ"ט

רבי אליהו רחמים ענתבי

צפת ושם מטחתו כבוד, דיין במצרים, מחבר ספר בכתב יד האר עיני, ארע"ה דרבק, אמרי שבת, דרש אליהו ועוד, דרוש ממנו בקובץ 'ארזים', בן היש"ר, נלב"ע י' אדר תר"פ

רבי אברהם יעקב ענתבי

צפת, קהיר (מצרים) ושם מטחתו כבוד, הוציא לאור את ספר 'באור החיים' לר"ח כפוזי בתוספת ביאורים, בן רבי יהודה שבתי רפאל היש"ר, נלב"ע י"ז שבט תרפ"ג

רבי יצחק ענתבי השמש (גדיש)

חאלב (סוריה), מחכמי ורבני ישיבת 'אהבה ואחודה' בקהיר (מצרים), בת ים, בן רבי חלפון, מטחתו כבוד בחולון, נלב"ע בשנת תשכ"ט

רבי רפאל ענתבי טבוש

חאלב (סוריה), ירושלים, מחבר ספר שירה חדשה (שירה), שיר ושבחה (שירה), מטחתו כבוד במצרים, נלב"ע ג' כסלו תרע"ט

רבי עבוד (עובדיה) ענתר

חאלב (סוריה), ראב"ד קהיר (מצרים), תל אביב, מטחתו כבוד בחולון, נלב"ע כ"ח שבט תשכ"ח

רבי דוד עראמה

מחכמי מצרים בזמנו של רבי משה מטראני (המבי"ט), בספרו נזכר שענה בכבוד על שאלתו, חיבר פירוש על הרמב"ם וכן תשובות בהלכה

רשימת בתי הכנסת עתיקים בקהיר שבמצרים

בית הכנסת למצריין

בית הכנסת הרמב"ם

• ק"ק למצריין, בית הכנסת העתיק והגדול ביותר. בבית כנסת זה נעשים כל ענייני הציבור, כגון מינוי רבנים, תפילות בימי השובבי"ם, ועוד.

• ק"ק הרמב"ם, שם היה ביתו או ישיבתו של הרמב"ם, ושם נקבר תחילה לפני שהעלוהו לטבריה, ואח"כ נבנה שם בית כנסת על שמו.

• ק"ק הרדב"ז, נקרא גם 'בית הכנסת דרב זמרה', נבנה על שמו של הרדב"ז שגלה מספרד והתיישב במצרים, ושם שפט את ישראל ארבעים שנה, ובסוף ימיו עלה לא"י והתיישב בצפת. בשנת תרכ"ה חודש בית הכנסת מהמסד ועד הטפחות ע"י האחים הנדיבים יוסף וחיים יעבץ.

• ק"ק רב ישמעאל, שם היה מתפלל רבי ישמעאל הכהן טוג'י מח"ס 'הזכרון' (פסקי הלכות על סדר התלמוד), והיא בית הכנסת גדולה ויפה.

• ק"ק רבי יעקב, שם היה מתפלל רבי יעקב אבושערה. בית כנסת קטן ופשוט, צמוד לבית הכנסת 'רב ישמעאל' הנזכר. שבעה טובי העיר ונשיאי העדה ביקשו לסגור את בית הכנסת או לחברה לבית הכנסת 'רב ישמעאל', וגדולי הרבנים הסכימו לכך.

בתי כנסת

בית הכנסת ע"ש מאיר יהודה ביטון

היכל בית הכנסת שער השמים

בית הכנסת שער השמים

♦ 'האשכנזי', באזור 'עתאבה', נבנה בשנת תרמ"ז.

♦ 'מאיר עינים' ע"ש מאיר יהודה ביטון, הראשון שנבנה באזור 'מעאדי', נוסד בשנת תרצ"ד.

♦ ק"ק 'נוה שלום' באזור 'טאהר', נוסד בשנת תר"ג, ובמשך השנים השתכללה מאוד בהוד והדר, נשענת על עמודי שיש ורצפת שיש, וכולה אומרת כבוד.

♦ ק"ק 'עץ חיים' באזור 'טאהר', נשתכללה בח' אלול תר"ס, בית כנסת יפה והדורה, נשענת על עמודי שיש ורצפת שיש ובניינה מפואר כולה אומר כבוד.

♦ ק"ק 'שער השמים', במרכז קהיר באזור 'אסמאעיליה', נשתכללה בשנת תרס"ג, בנין גבוה ומפואר מאוד, מלא בעיטורים ובמעשה אומנות שהובאו מכמה מדינות, ובכל יום משתדלים לפארו ולרוממו יותר ויותר. אין בית כנסת בכל מצרים הדומה לו בפארו והדרו. בשנת תש"מ, לאחר שבית הכנסת נפגע משריפה, שופץ שוב בנדבתו של מר נסים גאון משוויץ. בשנת תשס"ז שיפצו שלטונות מצרים את חזית הבניין.

ספר
**תולדות
 חכמי מרוקו**

תולדות חייהם של חמישים מדבתינו
 חכמי מרוקו זיע"א

יוצא לאור ברוב פאר והדר
 ע"י
מכון חכמי ספרד
 נתיבות

כל הזכויות שמורות ל'מכון חכמי ספרד'
 בספר זה הושקעו עמל ויגיעה ודמים מרובים.
 לפיכך, אין רשות להעתיק מספר זה ללא רשות מפורשת בכתב,
 ושארית ישראל לא יעשו עוולה.

ניתן להשיג את הספר ב'מכון חכמי ספרד'
 שבקהילת קודש 'לב אליהו'
 רח' הרב צבאן 9 נתיבות
 טל' – 077-5535280
 פקס – 077-5535281
 מייל – toratsfarad@gmail.com

כשם שאי אפשר לבד בלא תבן, כך אי אפשר לספר בלי טעויות.
 לכן בקשתנו שטוחה לפני המעיין
 אם ימצא איזו טעות ואפילו בדבר קטן, יואיל בטובו להודיענו.

תוכן העניינים

דברי פתיחה.....	5	רבי שלום אביצורוד זיע"א.....	9
הצדקת סוליקה חג'ואל ע"ה.....	109	רבינו שמעון אביקציץ זיע"א.....	13
רבינו רפאל ברוך טולידאנו זיע"א.....	113	רבינו יעקב אבן צור זיע"א.....	17
רבינו אליהו ילוז זיע"א.....	117	רבינו מאיר אזגורי זיע"א.....	21
רבי דוד בן ברוך הכהן אזוג זיע"א.....	121	רבינו אברהם אזולאי זיע"א.....	25
רבינו מסעוד הכהן אלחדאד זיע"א.....	125	רבינו רפאל משה אלבאז זיע"א – הרמ"א.....	29
רבינו יוסף כנאפו זיע"א.....	129	רבינו יצחק אלפסי זיע"א – הרי"ף.....	33
רבינו יהושע מאמאן זיע"א.....	133	רבינו שלמה אמסלם זיע"א.....	37
רבינו רפאל אלעזר הלוי בן טובו זיע"א.....	137	רבינו מרדכי אסבעוני זיע"א.....	41
רבינו משה מאימראן זיע"א.....	141	רבינו יוסף ארוואץ זיע"א.....	45
רבינו נסים מויאל זיע"א.....	145	הפייטן והמשורר רבי דוד בוזאגלו זצ"ל.....	49
רבינו שלום משאש זיע"א.....	149	רבינו יעקב בטאן זיע"א.....	53
רבינו שאול נחמייאש זיע"א.....	153	רבינו משה בירדוגו זיע"א.....	57
רבינו שמואל שאול סידירו זיע"א.....	157	רבינו ראובן בן דוד ויוסף זיע"א.....	61
רבינו דוד מסעוד עובדיה זיע"א.....	161	רבינו עמרם בן דיוואן זיע"א.....	65
רבינו שמואל עמאר זיע"א.....	165	רבינו אליהו בן הרוש זיע"א.....	69
רבינו חיים פינטו זיע"א.....	169	רבינו יצחק בן וואליד זיע"א.....	73
רבינו שלמה סלימאן פרץ זיע"א.....	173	רבינו רפאל חיים משה בן נאים זיע"א.....	77
רבינו דוד חיים צבאח זיע"א.....	177	רבינו חיים בן עטר זיע"א.....	81
רבינו מרדכי קורקוס זיע"א.....	181	רבינו מנצור בן שמעון זיע"א.....	85
רבינו יעיש קריספין זיע"א.....	185	רבינו יוסף גבאי זיע"א.....	89
רבינו יהודה שטרית זיע"א.....	189	רבינו אליעזר די אבילה זיע"א – רבאד"א.....	93
רבינו יוסף יצחק שלוש זיע"א.....	193	רבינו שמעון ואקנין זיע"א.....	97
רבינו יוסף שרביט זיע"א.....	197	רבינו דוד ומשה זיע"א.....	101
רבינו יעקב שריקי זיע"א.....	201	רבינו חנניה זוהר זיע"א.....	105
רבינו ראובן תימצטית זיע"א.....	205		

טמון באוצרות הספרים של רבני וחכמי מרוקו, וגם אצל יחידי סגולה הלמדנים הכתבנים שהיו במספר רב בכל הערים והמדינות גם בכפרים שבמרוקו, ומה גם בפאס הבירה, אשר ראיתי במו עיני אלפי ספרים עתיקים כתבי יד, על כל חכמה וכל מדע, ודברי ימי מרוקו וחכמיו וגאונים ומאורעותיו, ודפדפו ידי בהם, ולמשפחת סרירו לבד ראיתי וכו' אלפיים וארבע מאות ספרים כתבי יד הראשונים עתיקי יומין מלאים כל חכמה, וכלם נשרפו והיו לאפר'.

'תולדות חכמי מרוקו'

בחיבור שלפנינו, מובאים תולדות ימי חייהם של חמישים מחכמי מרוקו, אשר נערכו ביגיעה רבה ובמחקר מעמיק ע"י חברי מכון 'חכמי ספרד'. התולדות נכתבו בצורה המקיפה את השתלשלות חיי החכם, ייחוס משפחתו, תאריך ומקום לידתו, מקומות מגוריו, תפקידיו הרבניים, חיבוריו, יוצאי חלציו ותלמידיו, אורחות חייו העיקריים, ודברי חכמי דורו אודותיו, ועוד, והכל בדקדוק נמרץ. פעמים רבות, סקלנו בין השיטים שגיאות אשר נשתרבבו באי אלו ספרים, אודות תולדות חיי החכם המדובר.

בנוסף הצגנו את תמונת פניהם הקדושות של החכמים, אחד משערי ספריהם, צילום מקום קבורתם, וחתימת יד קודשם.

ברשימת חמישים חכמים אלו, השתדלנו לרכז חכמים המייצגים את המשפחות, האיזורים והתקופות השונות של יהדות מרוקו.

אנו תפילה לנורא עלילה, שחיבור זה יהיה לתועלת רבה להאדרת שמם ותורתם של חכמי מרוקו, וזכותם הגדולה תעמוד לנו ולכל ישראל אחינו להוושע בדבר ישועה ורחמים ובגאולה השלימה אמנן.

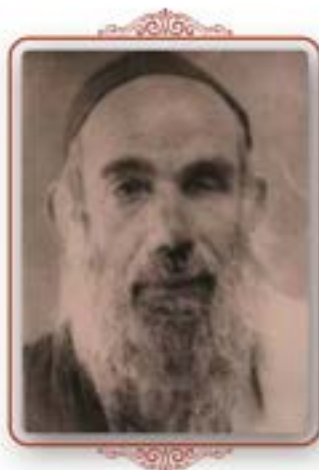
הכותב לכבוד רבותינו מצוקי תבל

משה פרץ

ראש 'מכון חכמי ספרד'

ורב קהילת קודש 'לב אליהו', נתיבות

רבי
שלום אביצדור
זיע"א

רבינו שלום אביצדור זיע"א
תרמ"ז – אקא
י"ב כסלו תשי"ז – קזבלנקא

• רבי שלום אביצור זיע"א •

בינו נולד בשנת תרמ"ז בכפר אקא שבדרום מרוקו לאביו רבי נסים. בילדותו למד תורה מאביו ומרבי שלמה אלקבץ מח"ס 'ליל שמורים' (הגש"פ).

מסופר, שבילדותו חשקה נפשו מאוד בתורה, ולילה אחד קם ולקח כלי עם מים לשתות, וראה בתוך המים נר דולק ושתה את המים. ויהי בבוקר והנה נפתחו לו מעיינות החכמה, ומני אז הבין וזכר את כל לימודו והחל לדבר רק בדברי תורה. ואכן, בספרו מובאים חידושים רבים שחידש בימי חורפו.

בהגיעו לבחרות, עזב את כפר הולדתו ועבר לכפר אכלוף במחוז דרעא שבדרום מרוקו, שם נשא אשה.

אחרי נישואיו עבר לכפר תמסלא הסמוך, שם שימש כרב הקהילה במשך כחצי יובל שנים.

לאחר מכן שב לכפר הולדתו, שם התקבל בכבוד והיה לרב הקהילה משך ארבע שנים. משם עבר לכפר אופראן ואף בו כיהן כרב הקהילה עד שלאחר כשנתיים עבר לעיר קזבלנקה שם חי עד פטירתו.

מתוקף תפקידו, עמד רבינו בקשר עם חכמי מרוקו, ובעיקר עם דייני מראכש, רבאט, קזבלנקה, פאס ומכנאס. בספרו 'נתיבות שלום' (פר יתרו) הוא כותב, 'הקשה לי ידיד נפשי החכם השלם כה"ר ראובן תימשטית' (הוא מח"ס 'דודאי ראובן עה"ת). רבינו אף עמד בקשרי ידידות עם חכמי משפחת אביחצירא מתאפילאלת, רבי שלום, רבי יצחק 'בבא חאקי', ורבי ישראל 'בבא סאלי'.

חתימת יד קודשו של רבינו

רבינו, היה שקוע בעולמה של תורה, בפשט ובסוד, ולא פסק פיו מלימוד התורה. היה מתעורר בחצות הלילה לאמירת תיקון חצות, כשלאחריו ממשיך בלימודו,

בניגון ערב.

על אף גדלותו בתורה, היה בורח מן הכבוד והפרסום. אהבת הבריות היתה טבועה בו, ומעולם לא נכנס בריב עם שום אדם. היה מן הנעלבים ואינם עולבים,

• רבי שלום אביצור זיע"א •

שער ספרו של רבינו

ותרן, צנוע, מסתפק במועט ואף מנותק מתענוגות העולם הזה.

בין תלמידיו באותה תקופה, היה רבי יצחק חזן, לימים אב"ד חיפה ומח"ס שו"ת 'יחזה דעת' ועוד.

אחד עשר בנים ובנות נולדו לרבינו, רובם נקטפו באיבם, ורק שלושה נותרו בחיים, רבי יוסף, רבי חיים, ובת אחת.

רבינו טרח רבות על ספרו 'נתיבות שלום' עה"ת, אולם מחוסר אמצעים לא עלה בידו להדפיסו. בלית ברירה, למרות חולשתו

הגדולה, החליט לצאת לכפרים ועיירות כדי לחזר על פתחי נדיבים. למסע זה צירף את בנו רבי חיים. בכל כפר שהו במשך שבוע, בשבת רבינו היה דורש בבית הכנסת והמתפללים היו מכריזים על נדבתם. במסע זה לימד רבינו את בנו את מסכת קידושין.

בשנת תש"ח, כשהצליח לקבץ את הסכום הדרוש להדפסת ספרו, שם פעמיו לקזבלנקא ומיהר למסור את ספרו 'נתיבות שלום' לדפוס, תוך הודאה לה' על שזיכהו להוציא את ספרו לאור עולם.

גדולי וחכמי מרוקו הסכימו על ספרו, רבי יהושע בירדוגו, רבי משה טולידאנו, רבי רפאל ברוך טולידאנו, רבי מתתיה סירירו, רבי אהרון ביטבול, רבי משה אבן דאנאן, רבי יוסף בן עטר, רבי חיים יקותיאל בירדוגו, רבי חיים רפאל עטייא, רבי משה מאיר חי אליקים, ורבי יצחק אביחצירא, אשר הפליגו בשבח רבינו ותורתו.

• רבי שלום אביצדור זיע"א •

הספר יצא מחדש בשנת תשע"א ע"י 'הספריה הספרדית', שבראשות ידידנו החשוב רבי מאיר אביטבול, העוסק רבות בהאדרת תורתם של חכמינו זיע"א. יה"ר שיזכה להמשיך במלאכת הקודש לאורך ימים ושנים טובות.

בי"ב כסלו תשי"ז נפטר רבינו בעיר מגוריו קזבלנקא ושם נטמן. בשנת תשע"א הועלו עצמותיו לארץ ישראל, ונטמן בבית העלמין בנתיבות.

תורתו מגן לנו, היא מאידת עינינו, הוא ימליץ טוב בעדנו.

ציון רבינו

רבינו
שמעון אביקציץ
זיע"א

רבינו שמעון אביקציץ זיע"א
תרל"ט – מונאדור
י"ז ניסן תשי"ט – ירושלים

1. ספר חכמי ספרד תשפ"ג

תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו

בספר זה, המחולק לימות השנה, מובאות בכל יום הלכות יומיות, והזמנים ההלכתיים הנגעים לאותו יום. בנוסף, בכל יום מובאים החכמים שיום פטירתם חל באותו יום, עם תמצית קורות חייהם, שמות רבותיהם ותלמידיהם, מקום פעילותם, ספריהם, ועוד. כשלזה נלווה 'מפתחות' לפי שמות החכמים (קרוב ל-4000 חכמים). כמו כן, בכל שבת מובא סיפור על חכם שיום פטירתו יחול בשבוע הקרוב, וכן אירוע היסטורי שאירע באחת ממדינות הספרדים, כדוגמת 'ניסי הצלה' שנקבעו לדורות כ'פורים קטן'. בתחילת כל חודש מובאים עניינים השייכים לאותו חודש, מעלותיו וסגולותיו, ועוד.

יש לציין שבכל שנה, רוב ההלכות וכל הסיפורים הם חדשים. כמו כן, משנה לשנה נוספים מאות חכמים נוספים, וכן פרטים חדשים אודות חכמים קיימים, המתגלים לנו תוך כדי מחקר.

תמצית תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים

ראשית, הספר שימושי מאוד באלפי בתי כנסת, ומתוכו נמסרים לציבור מידי יום הלכות יומיות הנגעות למעשה, ומותאמות לאותו יום. הודות למדור ההלכה היומית וזמני היום, הספר 'נכנס' לבתי הכנסת ומקבל מקום ראוי ובולט, ובכך אנו חושפים את הציבור להיסטוריה, לגדולתם ולקורות חייהם של חכמינו, לסיפורים ולאירועים חשובים שראוי שיהיו לנחלת הכלל.

2. תולדות חכמי מרוקו

תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו

תולדותיהם וקורות חייהם של חמישים מחכמי מרוקו, שהטביעו חותם לדורות, עם התייחסות מקיפה לפעילותם בעריהם ובקהילותיהם, לרבותיהם ותלמידיהם. משולב בתמונות נדירות.

תמצית תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים

אנו רואים חשיבות רבה בהנחלת סיפורם של החכמים לבני דורנו. חכמים רבים מוכרים רק בשמם או בזכות ספר אחד מספריהם. כאן הקורא מקבל תמונה מלאה על הדמות, החל מלידתו ועד פטירתו, על כל ספריו, על משפחתו המורחבת, על מגוון פעילותו, ובכך מתחבר יותר ויותר לדמותו של החכם. בפרט אם ישנו איזה קשר משפחתי, או שמוצאו מאותה עיר וארץ של החכם. מכאן הדרך קצרה להתעניינות בתורתו של החכם, ובמורשת שהנחיל.

3. תולדות חכמי מצרים

תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו

תולדותיהם וקורות חייהם של מאות מחכמי מצרים לדורותיהם, שהטביעו את חותמם לדורות, עם תמצית קורות חייהם, שמות רבותיהם ותלמידיהם, מקום פעילותם, ספריהם, ועוד. בנוסף הובאה סקירה על חיי היהודים במצרים במשך שנים רבות, וכן סקירה על בתי הכנסת בערי מצרים, בשילוב תמונות.

תמצית תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים

אנו רואים חשיבות רבה בחיזוק הקשר בין אדם למוצאו. עם השנים, התופעה הברוכה לה ייחלנו במשך כל שנות הגלות, של קיבוץ הגלויות ומיזוג העדות, הופכות את מוצאו של האדם פחות רלוונטי עבורו, וכתוצאה מכך נגרם הפסד רב, כמו שימור מנהגים ייחודיים, ועוד. בספר זה, הראשון מסוגו, ושבעקבותיו נוציא על מדינות נוספות, אנו מקווים, ראשית, לחזק את הזהות של יוצאי מדינה זו, אך יחד עם זה גם לחבר בני עדות אחרות לעניינים הייחודיים של מדינה זו.

